

*Prof. RNDr. Lubomír Dvořák, CSc.,
rektor UP*

Návštěva náměstka ministra školství ČR na Univerzitě Palackého

-mav-, foto -tj-

Severin Daum, významná osobnost evropské medicíny na UP

A black and white photograph of a middle-aged man with short, light-colored hair and thick-rimmed glasses. He is wearing a dark suit jacket over a light-colored shirt and a dark, patterned tie. A white pocket square is visible in his jacket. He is seated and looking down at a document or book he is holding in his hands. The background is slightly out of focus, showing a patterned surface, possibly a sofa or chair.

Po vpádu sovětských vojsk (1968) odešel S. Daum s rodinou do Basileje, kde zřídil své už třetí kardiorespirační pracoviště. V r. 1971 obdržel nabídku vybudovat pneumologii na Lé-

-map-
Foto T. Iemelka

Z obsahu:

Výzva Akademického senátu UP zástupců města a regionu	2
Složení Vědecké rady UP na období 1. 1. 1999–31. 1. 2000	2
Druhý seminář Společností pro studium hlasy a řeči	4
Předvánoční posezení s V. Žákem, F. Gálem a J. Kellerem	4
Z vědeckých pracovišť UP	6
Senátor může ovlivnit postavení univerzity	6
Naši doktorandi	7
Vzpomínky na Lubomíra Šlapetu a výlet do Dordogne v roce 1975	8
Lidové vánoční obyčejy byly v Olo- mouci popsány již roku 1762	10

LECTURIS ILLUSTRISSIMIS

ANNUUM NOVUM

MCMXCIX

REBUS BENE GESTIS

ATOUE ARTIBUS HONESTIS

ORNATUM COPIOSUMQUE

GRATULATUR

Shank

Zprávy, informace, oznámení

Zasedal Akademický senát UP

Ve velké zasedací síni Rektorátu UP se 9. 12. na svém předposledním zasedání v tomto kalendářním roce sešel Akademický senát UP. Rektor UP prof. L. Dvořák předložil senátu návrh na **uvolnění 3 mil. Kč z rozpočtu na vnitřní granty UP pro rok 1999**. Kvestor UP ing. J. Jírka doplnil v této souvislosti informaci o financích, které byly na vnitřní granty vyčlenovány dříve. Původní finanční výše představovala částku 4 mil. korun, později byla vzhledem k finanční tísní snížena zhruba na 2 mil. Kč. Uvedené 3 mil. Kč AS UP jednomyslně schválil. Kvestor UP dále informoval o **finančních dotacích určených na odstranění škod způsobených povodní** (červenec 1997); definitivní výdaje však budou známy koncem roku. Poté kvestor UP uvedl několik informací o **financování provozu plánovaných staveb UP**, přičemž za plánované stavby UP se považují dokončení rekonstrukce Zbrojnice (IC UP)

Jen několik řádků

Večere na planetě Zemi v %

Je večer 24. 12. 1998, kolem 19:00 SEČ, je svátek a sváteční je i nálada, je to tradice. Většina z nás usedá k večeři, kolem stolu maminka, tatínek, děti. Na stole ryba, kní zeleninový salát, ovoce. Je to sváteční místo. Vzduch voní kadidlem a v něm zazní naše modlitba i předsevzetí. Pak rozdáme dárky. Nad vším je Bůh jako resumé života. Pohled na zelený strom evokuje klid. Prožijme každou tu sváteční minutu s blízkými. Tento svět slaví Vánoce a planeta je teď v roce 1998 už z 95 % demokratická a civilizovaná (neboť do 95 % světa dodávají USA zbraně a informace a nebyť demokratická a civilizovaná přece by nemohly dodávat), ze 100% lidská, neboť obývaná ze 100% homo sapiens a celá naše, neboť jinou nemáme.

Po dobu štědrovečerní večeře se každou minutu stane přibližně toto:

STROM – zanikne 12 hektarů lesa.

RYBA – zahyne půl tuny ryb na otravu těžkými kovy.

OVOCE – je zničeno 5 tun, aby stoupla cena toho, co zůstane.

ZELENINA – absorbuje pesticidy v malé, ale nakořeně smrtelné dávce. (Další je buď zaplavena, nebo uschne.)

VZDUCH – pomalu houstne smogem, až nebude vidět ani kometu zvěšťování, El Niño má jméno děťátka.

MÍSTO – v Betlémě je na 2 civilisty 1 příslušník milice v neprůstřelné vestě.

TATÍNEK – za 28 minut jedna vražda, za 7 minut jedna loupež.

MAMINKA – za 17 minut jedno znásilnění, každé 4 minuty se jedno dítě narodí mrtvé.

DĚTI – 9 umře hladem, 1 prodáno do otroctví, 3 zneužity, 9 milionů pracuje místo školy a 26 milionů nemá domov.

BŮH – je mnoho náboženství, která se nemají ráda.

DÁRKY – 90% majetku planety patří 10 % osob, zbylých 10% pak zbylým 90 % lidí, kteří na ně pracují.

PŘEDSEVZETÍ – nám dobře a nikomu zle.

MOTLIDBA – „buď vůle Tvá“ a „zbav nás od všeho zlého“.

MINUTA – je asi 70 úderů lidského srdce.

RESUMÉ – jeden mrtvý je tragédie, miliony mrtvých je statistika.

Když už (si) nemůžete pomoci jinak, prosím, jezte alespoň rychle, (ať to trvá jen málo minut), ale pozor na kost v krku – mohla by Vám pokazit svátky.

Bůh s Vámi, Allah'u Akbar, Šalom a tak dál...

J. Pour

a rekonstrukce objektu Jánošíkova kasárna. (Koncepce rozvoje areálu Neředín představuje dlouhodobou aktivitu a jeho financování UP v celém rozsahu zajistit nemůže. Zmíněný projekt se vymyká rezortu školství, předpokládá se zde zainteresovanost podnikatelských regionálních i státních subjektů a orgánů města.)

Doc. Štefanides přednesl **návrh výzvy AS UP určený zástupcům města a regionu k užší spolupráci s UP** (viz *Výzva AS UP...*, str. 2). Výzva by měla vést k těsnějším vztahům a užší koordinaci zájmů a cílů mezi UP a městem, regionem. V této souvislosti rektor UP prof. L. Dvořák uvedl, že spolupráce s městem ideální nebyla. Dále podotkl, že s nástupem nového vedení cítí snahu o zlepšení, přičemž připomněl, že nutné je uvědomit si, co UP od města požaduje a co naopak může nabídnout. AS UP znění výzvy, které v příštích dnech obdrží mj. i sdělovací prostředky, schválilo.

Rektor seznámil senátory s **navrženým složením Vědecké rady UP** podle nového VŠ zákona s platností od 1. 1. 1999. Navržené složení, jehož platnost je datována do konce funkčního období rektora, tj. do 31. 1. 2000 a jehož jednu třetinu tvoří externí členové, AS UP schválil (viz *Složení nové Vědecké rady UP*, str. 2).

Předsedkyně pedagogické komise AS UP doc. K. Dostálová informovala o projednání nového návrhu oboru PGS na PdF UP *Etika*, který AS UP schválil. Na základě projednání v Kolegiu rektora UP a na MŠMT ČR předložil prorektor J. Tillich k projednání a schválení návrh bakalářského studia (Bc.) v oborech studia magisterského (FTK – rekreologie, FTK – aplikovaná tělesná výchova, CMTF – křesťanská výchova, PřF – matematika a její aplikace, anorganická chemie, organická chemie, analytická chemie, systematická biologie a ekologie, ochrana a tvorba životního prostředí, aplikovaná fyzika, biofyzika a chemická fyzika). AS UP tato bakalářská studia schválil.

Akademický senát UP s úpravami schválil návrh Volebního a Jednacího řádu AS UP a Jednacího řádu Vědecké rady UP. Protože senátoři neobdrželi přílohy Statutu UP, zejména pravidla hospodaření, ke schválení *Statutu UP* Akademický senát nepřistoupil.

M. Poláková

Výzva Akademického senátu UP zástupcům města a regionu

Akademický senát Univerzity Palackého v Olomouci se na svém zasedání dne 9. 12. 1998 zabýval realizací nového zákona o vysokých školách v akademickém životě a přijal toto usnesení:

Univerzita Palackého na základě nového zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb. přestane být od 1. 1. 1999 státní školou a získá statut veřejnoprávní instituce s větší autonomií ve svém rozhodování, s předpokladem vícezdrojového financování a s očekávaným hlubším propojením s regionem, v němž působí. Akademický senát Univerzity Palackého má za to, že je to příležitost k překonání jisté izolace univerzity v rámci města a regionu, která přetrvává navzdory tomu, že Univerzita Palackého zde působí více než padesát let a představuje nejen vědecký a kulturní, ale také nezanedbatelný ekonomický přínos. V neposlední řadě může Univerzita Palackého, díky intenzivnímu vytváření vazeb k jiným evropským univerzitám a dalším mezinárodním kontaktům, významně přispět k zapojení eure-

Složení Vědecké rady UP na období

1. 1. 1999–31. 1. 2000

Na svém zasedání 9. 12. 1998 schválil Akademický senát UP následující složení VR UP na příští období:

1. Prof. Lubomír Dvořák, rektor UP (předseda VR UP)
2. Doc. Pavel Ambros, děkan CMTF
3. Prof. Jan Andres, proděkan PřF
4. Doc. Jiří Blažek, děkan PF
5. Prof. Karel Frömel, proděkan FTK
6. Doc. Jan Hálek, LF
7. Prof. Karel Indrák, LF
8. Prof. Josef Jařab, FF, člen AK
9. Prof. Zdeněk Kučera, PdF
10. Doc. Jan Lasovský, děkan PřF
11. Prof. Karel Lenhart, prorektor UP
12. Prof. Jana Mačáková, děkanka LF
13. Prof. František Mezihořák, PdF
14. Prof. Jan Peřina, PřF
15. Prof. Ivan Poledňák, FF
16. Prof. Milena Rychnovská, PřF
17. Doc. Václav Rýznar, LF
18. Doc. Vladimír Řehan, děkan FF
19. Doc. Jan Šteigl, děkan PdF
20. Prof. Jan Štěpán, proděkan FF
21. Doc. Ladislav Tichý, CMTF
22. Prof. Karel Urbánek, LF
23. Prof. František Vaverka, děkan FTK

Členové VR mimo UP:

24. Prof. Roman Čerbák, LF MU Brno
25. Prof. Tomáš Halík, FF UK Praha
26. Prof. Dušan Hendrych, děkan PF UK Praha
27. Prof. Pavol Holländer, ÚS ČR, člen AK
28. Prof. Václav Klaus, předseda PSP ČR
29. PhDr. Petr Kratochvíl, člen AV ČR
30. Prof. Eduard Schmidt, prorektor MU Brno
31. Prof. Jiří Svoboda, FF OU Ostrava
32. Prof. Vladimír Šlapeta, prorektor ČVUT Praha
33. JUDr. Eliška Wagnerová, předsedkyně Nejvyššího soudu ČR
34. Doc. Pavel Zatloukal, ředitel Muzea umění v Olomouci

-red-

gionu Střední Morava do evropských struktur. Akademický senát Univerzity Palackého v Olomouci proto vyzývá zástupce města a regionu k užší koordinaci zájmů, možnostem a cílů, umožňující účelnější využití současného potenciálu univerzity i připravovaných univerzitních projektů v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a sportu širokou veřejností.

-red-

Stipendium prof. Dostala

Letošní stipendium vídeňského profesora Viktora Dostala získali MUDr. Mareš z Neurologické kliniky LF UP a MUDr. Hlobílková z Ústavu patologie LF UP. Stipendium ve výši 25 tisíc rakouských šilinků má umožnit úhradu nákladů studijního pobytu stipendistům ve Štýrském Hradci a Kodani. Stipendium převzal a předá jmenovaným prof. dr. L. Neoral.

-nel-

Zprávy, informace, oznámení**Socrates – Lingua C**

Socrates – Lingua C, tj. asistentské pobyty pro budoucí učitele cizích jazyků, jsou určeny pro budoucí učitele cizích jazyků, kteří mohou působit na škole jako asistenti (tedy nikoli jako samostatní učitelé). Cílem těchto pobytů je umožnit budoucím učitelům jazyků prohloubit znalost cizích jazyků, reálií dalších evropských zemí a vzdělávacích systémů.

Asistentské pobyty mohou trvat 3–8 měsíců a předpokládá se, že žadatel v době, kdy zahajuje svou stáž, dokončil alespoň dva ročníky na fakultě pedagogické nebo filozofické a v době podávání žádosti a ani nikdy předtím nebyl zaměstnán jako učitel cizího jazyka.

Asistent může svou stáž vykonávat na základní nebo střední škole, učilišti nebo instituci zabývající se vzděláváním dospělých. Asistenti v přihlášce vyplní typ školy a zemi, ve které by chtěli působit, a národní agentura pro ně hledá umístění. Grant na pobyt se liší v závislosti na cílové zemi a je určen k pokrytí nákladů spojených s dopravou, ubytováním a stravováním. Asistenti pracují až 16 hodin týdně. Tento počet hodin zahrnuje přípravu na vyučování, přímou účast ve vyučovacích hodinách, práci na evropských projektech (Lingua E, Comenius).

Termín pro podání přihlášek je 1. 2. 1999. Termín možného zahájení aktivity je školní rok 1999–2000. Asistent je vyzooměn o přidělení grantu do dvou měsíců.

Přihlášky je možno vyzvednout v kanceláři zahraničních styků RUP nebo v národní agentuře programu v Praze, U Lužického semináře 13.

-yv-

Nabídka sportu ve zkouškovém období

(4. 1. – 12. 2. 1999)

Aerobik Po 18:00–19:00; St 15:30–16:30 (T3 Křížkovského)

Badminton Po 13:00–14:30; St 13:00–14:30 (Sport. hala UP; zadní plocha)

Basketbal St 20:00–21:30 (T1 Hynaisova)

Florbal Po 13:00–14:30; Ct 14:30–16:00 (Sport. hala, velká plocha)

Fotbal (SH4) St 14:30–16:00; Pa 13:00–14:30 (SH, velká plocha)

Kondiční kt. Ct 14:00–15:30; St 15:30–17:00 (SH, fitcentrum)

Plavání Ut 13:00–14:00; St 13:00–14:00 (bazén 2/8)

Sebeobrana Ut 19:00–20:30; St 20:00–21:30 (SAMURAJ – Koruna)

Tenis Ut 13:00–14:30 (SH malá plocha – začátečníci)

Čt 13:00–16:00 (SH malá plocha – pokročilí)

Volejbal Po 14:30–16:00 (SH velká plocha)

St 18:00–20:00 (T1 Hynaisova)

Pravidelná cvičení v letním semestru budou zahájena od 15. 2. 1999 ve stejném rozsahu jako v zimním semestru.

-red-

Pracovníci Konferenčního servisu UP přejí všem, se kterými jim bylo ctí spolupracovat v roce 1998, aby se jim a jejich blízkým splnila všechna vyslovená i nevy-slovená přání, která by nadcházející rok 1999 udělala v životě osobním i pracovním lepší a úspěšnější – i když ten letošní ne-byl snad tak špatný.

Cyklus školení výpočetní techniky a počítačových sítí

Centrum výpočetní techniky UP pořádá od 18. 1. 1999 další cyklus školení základů výpočetní techniky a práce s počítačovou sítí pro zaměstnance UP.

Témata školení:

Zaměření na výpočetní techniku a základní programové vybavení:

1. Základní obsluha PC – popis počítače a periferií, operační systém MS-DOS, základy manazeru Volkov.
2. MS Windows 3.11 – úvod do prostředí MS Windows 3.11.
3. MS Windows 95 – úvod do systému MS Windows 95.
4. MS Word – úvod do textového editoru MS Word CZ v prostředí Windows.
5. MS Word – pokr. – tabulky, styly a další možnosti v textovém editoru MS Word CZ.
6. MS Excel – úvod do tabulkového procesoru MS Excel CZ v prostředí Windows.
7. MS Excel – pokr. – další možnosti MS Excelu (kontingenční tabulky, databáze).
8. Corel Draw – úvod do grafického programu Corel Draw (ovládání a filozofie).

Zaměření na počítačové sítě a jejich služby:

1. Sítě + Pmail – úvodní seznámení s počítačovou sítí Novell, elektronická pošta Pmail.
2. WWW – úvod do programu Netscape pro prohlížení WWW stránek na internetu.

Blížší informace o termínech jsou k dispozici u správce sítě. Zájemci o školení se mohou přihlásit u Mgr. E. Slavičkové (e-mail sla@cmtfnw.upol.cz, tel. 523 20 25, kl. 238).

-cvt-

Stručně

Ve velké zasedací síni se 15. 12. sešel Akademický senát Univerzity Palackého.

Ve velké zasedací síni Rektorátu UP proběhl 17. 12. zasedání Kolegia rektora Univerzity Palackého. Přítomni se zabývali současným stavem implementace VŠ zákona po zasedání AS UP a současnou situací týkající se hospodaření UP.

-map-

Klub absolventů a příznivců UP přeje svým členům a celé akademické obci UP krásné vánoce a úspěšný nový rok 1999.

Pozvánka na kurz

Česká společnost otolaryngologie a chirurgie hlavy a krku ČLS JEP a její sekce otoneurologie, ORL klinika FN a UP v Olomouci zve na *Kurz rehabilitačních cvičení u závratí a tinnitu*. Kurz se uskuteční **11. 2. 1999 od 9.30 hod.** v posluchárně Neurologické kliniky LF a FN Olomouc.

Vzhledem k omezené kapacitě posluchárny a z organizačních důvodů potvrďte svoji účast do **10. 1. 1999** na adrese: Sekretariát ORL kliniky LF a UP, I. P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc, nebo telefonicky 068/585 4184, 068/585 4186, fax: 068/585 2518 nebo e-mailem: hlozek@risc.upol.cz

-red-

Zeptali jsme se za vás**Dochází ke zlepšení financování vysokých škol?**

Jak v úvodu své návštěvy na UP uvedl náměstek ministra školství ČR doc. ing. J. Průša, CSc., hlavním účelem jeho setkání s vedením univerzity byla snaha seznámit se postupně s problémy a perspektivami rozvoje vysokých škol ČR. Jako bývalý kvestor Západočeské univerzity v Plzni měl možnost seznámit se důkladně s provozem vysoké školy, přesto podle svých slov pokládá za vhodné konkretizovat své představy o rozdílech mezi jednotlivými vysokými školami přímo na místě.

Olomoucká univerzita byla v pořadí desátou vysokou školou, kterou od svého uvedení do funkce doc. Průša navštívil. Při této příležitosti jsme se jej zeptali:

Pane náměstku, budou mít vaše návštěvy nějaký vliv na výši státního příspěvku přiděleného ze státního rozpočtu jednotlivým vysokým školám?

Přímý vliv asi mít nebudou, nicméně při určování priorit např. v investiční výstavbě apod. by tyto cesty měly přinést určitý ucelený obraz o vysokém školství a tím napomoci tyto priority rozpoznat.

Při schvalování rozpočtu každoročně jednotlivé fakulty zjišťují, že výše státního příspěvku mnohdy neodpovídá požadavkům na zajištění základního provozu univerzity, některá pracoviště již dopředu plánují deficit, který je pak vyrovnáván v rámci rezervních fondů... Bude se státní příspěvek pro příští rok pohybovat v dosavadních relacích nebo bude – a v jakém rozsahu – zvýšen?

V nastalém období, kdy dochází (v absolutních částkách, relativně investiční zanedbanost samozřejmě pořád existuje) k relativnímu zlepšení financování vysokých škol, především v oblasti vědy

a výzkumu. V této oblasti byl rozpočet na rok 1999 zvýšen o 700 milionů; tato částka bude rozdělena na tzv. vědecké záměry, což je kvalitativně nový přístup. Pokud se týká ostatních příspěvků, tam se počítá s nárůstem příspěvku na mzdy, tj. navýšení o 17 % (plus odvody) – to je další změna oproti letošnímu roku. V oblasti ostatních neinvestičních výdajů jde o nárůst jen o 3,5 %, což samozřejmě nekryje ani inflaci. Určitý propad oproti letošnímu roku zaznamenávají finance na investice. I když v poslední změně státního rozpočtu byl tento investiční rozpočet zvýšen o asi 140 milionů, jde o účelovou záležitost: cca 80 milionů je určeno na přístrojové vybavení. Reprezentační komise, která je mým poradním orgánem, doporučila – a já to budu respektovat – aby se tyto prostředky vložily do fondu rozvoje vysokých škol, kde jsme vzhledem k nedostatečnosti investičního rozpočtu nepočítali s žádným příspěvkem na investice. Zbytek do těch 140 milionů je rozdělen na některé ekologické a prorůstové aktivity ve vysokém školství.

Pokud tedy poklesne výše státního příspěvku na neinvestiční výdaje ...

On nepoklesne, ale stoupne méně než příspěvek na mzdy. Na veřejné vysoké školy se nevztahuje oněch 17 % nárůstu, nicméně ministerstvo financí tento nárust respektovalo i pro ně, takže přestože na to u zaměstnanců vysokých škol není právní nárok, je na jejich mzdy v rozpočtu pamatováno. Zda tuto část příspěvku vysoké školy použijí na mzdy anebo na pokrytí provozních výdajů, to už je jejich věc. Od příštího roku budou vysokým školám přidělovány místo státního příspěvku dotace (tj. dotace investiční, neinvestiční a doplňková dotace, která je ovšem určena na koleje a menzy).

Za rozhovor poděkovala

V. Mazochová.

Události

Komunikace a hra

Katedra rekreologie FTK UP v Olomouci a Nadace Pangea jsou tradičními organizátory Výroční konference organizací a institucí zabývajících se výchovnými a rekreačními aktivitami v přírodě. Letošní v pořadí již třetí konference se uskutečnila v Olomouci v areálu FTK UP ve dnech 28. – 29.11.1998 a jejím tématem byla *Komunikace a hra*. Cílem letošní konference bylo různými způsoby připomenout nezastupitelný význam hry v lidském životaběhu a pokusit se postihnout změny, které nastaly v lidském do- rozumívání a které mají vliv na naše jednání.

V naší společnosti se neustále mluví, ale méně naslouchá. Je stále vzácnější vztah, kdy mluvíme k někomu, kdo poslouchá, a říkáme něco, co druhého oslovuje. Účinným prostředkem dorozumívání a komunikace vůbec pak může být hra, zejména hra psychologická. Psychologické hry jsou významně vázány na tři důležité prvky: vklad, hráčskou dovednost a zisk, přičemž ziskem je zde pak nějaké subjektivní uspokojení, radost či poznatek. Každá z psychologických her má svou strategii, která je vlastně návodem, co hráč může udělat v situacích, jež v průběhu hry vzniknou. Pro některé hry tohoto typu lze stanovit souhrnou strategii pomocí logiky. V takovém případě mluvíme o racionálním řešení, kdežto v případě, kdy strategii nelze stanovit, o řešení intuitivním. Prostřednictvím těchto her se učíme, jak řešit nejrůznější životní situace, a současně se dozvídáme něco o sobě samých. O tomto a ještě o mnohém dalším byla tato konference. Během konference například vystoupili děkan FTK prof. PhDr. F. Vavěrka, CSc., který připomněl transakční analýzu Erica Berneho a předseda správní rady Nadace Pangea PhDr. A. Gintel, CSc., který mluvil o Fondu Lokámen, dále pak vystoupili psychiatr MUDr. M. Hrdlička s tématem *Působivost myšlenek aneb jak se vlastní idea stává přáním jiných*, RNDr. J. Herzmann, CSc., s tématem *Moje komunikační hry*, Mgr. R. Hanuš s tématem *Pedagogika dorozumívání*, aj. Workshopy a panelové diskuse měly tato témata: *Skupinová dynamika*, *Stalker – Kontroverzní inscenační hra*, *Komunikace a výchova*, *Animace veřejnosti*.

-rah-

Kvalifikační kurz tance zahájen na FTK UP

V souladu s úkoly metodické komise CSTS (Český svaz tanečního sportu) bylo 3. 10. zahájeno na FTK UP *Ústřední kvalifikační studium pro trenéry a porotce* (UKS). Toto studium je tříleté, s možným výstupem vždy po roce (stupeň III, II a I). Je společné pro trenéry i porotce. Studium je dálkové, přednášky a konzultace jsou vždy v sobotu a neděli (cca za tři týdny). Každý ročník končí závěrečným šestidenním soustředěním, kde se skládají zkoušky ze speciálních (tanečních) předmětů. Celý systém výuky představuje ročně 240 hodin, které se vyučují v blocích.

Vstupním materiálem tohoto vzdělávání byly systémy, které fungují v SRN a ve Slovinsku. Studium odpovídá požadavkům, které pro získání nebo zvyšování kvalifikace trenérů a porotců vyžaduje *Jednotná kvalifikace odborných pracovníků CSTS*.

V současné době probíhá I. ročník za účasti pětaticeti zájemců (jedná se o III. kvalifikační třídu). Lektory vzdělávání jsou jednak učitelé UP (obecné předměty), jednak odborníci z CSTS (praktické předměty). Platnost získané licence je 2 roky, poté lze při splnění podmínek CSTS licenci prodloužit nebo obnovit.

D. Šlezarová

Druhý seminář Společenství pro studium hlasu a řeči

Ve velké posluchárně teoretických ústavů LF UP se ve čtvrtek 10. 12. 1998 uskutečnil druhý seminář univerzitního *Společenství pro studium hlasu a řeči*.

V úvodu nastínila vznik a cíle sdružení PhDr. J. Honová (FF UP), která zdůraznila potřebu integrace jednotlivých pracovišť UP, jež se studiem hlasu a řeči odborně zabývají. Připomněla také zastoupení těchto pracovišť v jednom z výzkumných záměrů UP (*Integrované studium hlasu a řeči*).

Těžištěm programu první poloviny semináře byla přednáška dr. ing. J. Vokřála z pražské foniatrické kliniky na téma *Současné možnosti počítačového hodnocení tíže hlasové poruchy statistickou diskriminační analýzou a umělou neuronovou sítí*. Ve svém projevu doplněném praktickými ukázkami subjektivního hodnocení hlasu se zaměřil na prezentaci praktických výsledků klasifikace onemocnění hrtanu.

Během přestávky semináře proběhla prezentace sponzora akce – firmy Audionika, s.r.o., výhradního zástupce firem DANAVOX, MADSEN a Phonic Ear-FM-IR.

Pro přestávce zaujal účastníky semináře odb.

as. RNDr. K. Vojtěchovský (Katedra optiky PřF UP) ukázkou rychlé *Fourierovy analýzy* (FFT) hlasového projevu, na kterou mohl prakticky navázat odb. as. Mgr. J. Majtner (Katedra hudební výchovy PdF UP) zmínkou o hlasových rejstřících a jejich koordinaci s dechovou oporou. V průběhu vystoupení demonstroval zástupce posluchačů stejné katedry hlasovou ukázkou prsního, hrudního rejstříku a falzetu, jejichž analýzu pak mohli všichni sledovat na promítacím plátně.

Vánoční atmosféru semináře dotvořilo vystoupení pěveckého sboru *Vocal* se sólistkami M. Večeřovou a A. Jelínkovou ve skladbě F. X. Brixiho *Missa pastoralis* (Kyrie) pod taktovkou dr. P. Režného a sólové vystoupení E. Pumplové s varhanním doprovodem dr. L. Pulchertové s písní J. J. Ryby *Slaviček*. Pod pomyslný vánoční stromček dostali pořadatelé seminářů souhlas České lékařské komory k přidělování „bodu“ účastníkům seminářů univerzitního *Společenství pro studium hlasu a řeči* v rámci kontinuálního vzdělávání lékařů.

-jop-, -mav-

Při autorském čtení a diskusi v zaplněné aule Filozofické fakulty UP se v pondělí 14. 12. setkal se studenty olomoucké univerzity významný americký básník Gary Snyder, nositel Pulitzerovy ceny za poezii.

-mav-
foto -tj-

Předvánoční posezení s V. Žákem, F. Gálem a J. Kellerem

Centrum interdisciplinárních studií a Sdružení pro otevřenou společnost uspořádalo minulý týden předvánoční posezení o literatuře i současném společenském dění. Hosty, kteří své názory sdělovali téměř zaplněné aule FF UP, byli ing. Václav Žák, doc. Fedor Gál a doc. Jan Keller.

Pod rouškou ekologie se protestovalo proti režimu...

Už sešlost výše zmíněných naznačuje jistě charakteristická témata diskuse. Sociolog a publicista J. Keller, jenž se zabývá společenskými aspekty ekologické krize, hned v úvodních slovech řekl, že ekologická situace se u nás sice zlepšuje, ovšem ne v takové míře, v jaké by mohla. Všichni tři se pak shodli, že největší rozmach byl zaznamenán za doby, kdy ministerský post životního prostředí příslušel J. Vavrouškovi. Jakýsi blok ve vývoji nastal od roku 1992. V této souvislosti nabídl hosté zajímavý pohled na „zvuk“ ekologů před a po revoluci. Dříve se k protestům přidalo více lidí z jednoduššího důvodu, byl to totiž i jakýsi protest vůči režimu, přičemž forma vyjadřování nesouhlasu zabalena pod ekologickou tematiku byla do jisté míry tolerována. Dnes síla protestů ochabla ze stejného důvodu. Mnozí je totiž opět chápou jako protest proti stávajícímu režimu. Co mohou ekologové v této situaci dělat? Jednoduchá odpověď, těžší je už praxe – nenechat

se zatlačit do ghetta extremistů. Naopak je potřebné, aby se ekologové v ČR sdružovali ekologickými skupinami v sousedních zemích.

Zrušit či ponechat vepřín v Letech?

Značně emotivně se reagovalo na již delší dobu trvající a stále nevyřešenou situaci týkající se bývalého koncentračního tábora v Letech. Sociolog a prognostik, bývalý předseda politického hnutí Veřejnost proti násilí F. Gál vyjádřil naprostou nespokojenost se stávajícím řešením: *Když už si tenkrát na ně nikdo nevzpomněl, měli by, alespoň ti, kteří to přežili, být odškodněni dnes, řekl a dodal: Nechápu, o čem se tady vlastně vede řeč. Ti lidé byli povražděni, dosud nikde nemají náhrobky, památník, který byl nedávno vyroben, není romsky zpracovaný... Už J. Ruml a P. Bratinka, členové dřívější vlády tvrdili, že vepřín na tomto místě stát nebude... S velkým elánem a v podobném duchu v nelehké cestě pokračoval i V. Mlynář, člen vlády J. Tošovského. S jakým výsledkem? Není naše reakce jen výčitkou svědomí, že i my jsme provedli něco špatného? Jeho názor na odstranění vepřína, jenž leží na kostech povražděných lidí se ovšem neshoduje s názorem V. Žáka, signatáře Charty 77, místopředsedy ČNR v letech 1990–92 a v neposlední řadě šéfredaktora časopisu *Listy*. Ten tvrdí, že by odstranění vepřína vedlo ke zhoršení všeobecně již negativních vztahů.*

Události**O deviaci a chladných vztazích mezi ČR a SR**

O romské menšině se později diskutovalo širěji. Mj. se hovořilo o deviantním chování. Je nutno chápat deviantní chování konkrétních lidí, zmínil F. Gál, který je přesvědčen, že za příhodných podmínek jsou určití lidé schopni všeho. Není tu rozhodující národnost, barva pleti nebo vyznání...

Krátce se také diskutovalo o nynějších česko-slovenských vztazích, které F. Gál označil za rezignující, přičemž rezignaci cítí hlavně z české strany. Největší problém Slovenska, jakousi „halušku v hrdle“ pak spatřuje F. Gál v kriminalizaci minulé elity. *Pokud se tímto Slovenská republika jasne nevyrovná, zakoření mečiarismu na Slovensku navždy*, řekl majitel nakladatelství G plus G Fedor Gál.

K připravovaným titulům

F. Gál v průběhu besedy zmínil připravované knihy, jejichž tematika se dotýká vzniku a vývoje ruské mafie a ruské mafie v Čechách či korupce v ČR. Připravuje se také kniha s názvem *PF 2000*, v níž najdete eseje rekapitulující to, co bylo a co zřejmě přijde. V nakladatelství F. Gála by měla vyjít i kniha s názvem *Globální problémy*, kterou připravuje PhDr. P. Nováček (FF UP), jenž zajímavě předvánoční setkání moderoval.

J. Keller v průběhu besedy představil nově vyšlou knihu *Naše cesta do prohor*. Zmínil se také o připravované knize *Posvícení bezdomovců*. (Beseda se uskutečnila 9. 12.)

M. Poláková

Štědrá návštěva od Boeingů

Univerzita Palackého, přesněji jedna z jejích kateder, navázala před několika dny kontakt se světovým obřím leteckým koncernem Boeing a dokonce od něj dostala předvánoční materiální dar. A o co tedy konkrétně šlo?

Všechno začalo na webových stránkách UP. Katedra optiky PřF UP, jejíž laboratorní a přístrojové vybavení bylo loňskými povodněmi značně poškozeno, vyslala na světové stránky internetu zprávu o své odborné a vědeckovýzkumné činnosti a zmínku o tom, že o slé laboratorní vybavení přišla o povodních. Zprávu zachytila příslušná oddělení strategie a vývoje firmy Boeing, která prostřednictvím svého střeoevropského zástupce, generálního ředitele pro Českou republiku, Polsko a Maďarsko, Earl J. Godbyho (na snímku první zleva) a firmy Boeing aerospace Ltd. Praha, předala katedře dar v hodnotě 1,2 milionu korun.

Jedná se o tzv. optický stůl, pneumaticky odpružený, dále o dva Fourierovské spektrometry pro infračervenou oblast (včetně počítačů) a laserovou stavebnici s rubínovým a „YAG“ laserem.

Při darovacím aktu 7. 12. 1998 byly také projednány otázky případného postgraduálního studia našich studentů optiky v USA, na-

bídny byly také některé projekty katedry, jež by mohla firma Boeing případně využít. Šlo zejména o kvantovou kryptografii, která může být aplikována do utajeného přenosu informací v řídicích systémech letového provozu.

Na závěr je nutno poznamenat, že olomoucká katedra optiky (mj. také prostřednictvím prof. J. Peřiny) má nepřehlédnutelné vědecké úspěchy a zvuk v mezinárodním kontextu.

T. Jemelka,

Foto archiv Katedry optiky PřF UP

Doc. P. Klapil přednášel v Ústí nad Labem

Když jsem letos na jaře v rámci olomouckých *Svátků písní* vyslechl přednášku doc. dr. Pavla Klapila, CSC., o regionálních zvláštích moravské lidové písně, uvědomil jsem si, že by bylo vhodné toto téma zařadit i do seznamu výběrových kurzů na naší Katedře hudební výchovy PF Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Doc. Klapil velmi ochotně vyhověl mé žádosti a proslavil 2. a 3. 12. 1998 v Ústí nad Labem dvě návazné přednášky *Vývojové vrstvy lidové písně*. Studenti hudebních oborů obě přednášky hojně navštívili a měli tak možnost dozvě-

dět se nejen o regionálních zvláštích moravských lidových písní, ale rozšířili své znalosti z kurzů nonartificalní hudby a harmonie. Mohli i srovnat úroveň přednášek svých pedagogů s tím, jak se přednáší na jiné vysoké škole.

Studenti i vyučující hudebních oborů vyslechl přednášky doc. Klapila s velkým zaujetím a své setkání s olomouckým pedagogem zakončili nejen srdečným a obdivným potleskem, ale i přesvědčením, že toto setkání nebylo poslední.

Prof. J. Říha
PF UJEP**Poznámka****Edukometrie – poznámky pod čarou**

1. Několik rozdílů mezi učitelem a žákem:

– Učitel už má pubertu za sebou.
– Žák chodí do školy pod nátlakem fyzickým, učitel pod nátlakem finančním.

– Z žáka se může vyvinout učitel, na však z učitele žák.

– Učitel vystavuje žákovi vysvědčení kdekoli, žák učitelu běžně zejména v Americe.

– Iniciativa žáka se projevuje chozením za školu; iniciativa učitele ukládáním sezení po škole.

2. Učitel a žák jsou spojitě nádoby – z úrovně jednoho může usuzovat na úroveň druhého.

3. Teorie učení je disciplína přírodovědná; zkoumá psychofyziologický proces vlastní jistým biologickým druhům, zvláště pak člověku. Teorie vyučování je sociální obor, sledující, jak člověk (učitel) poučuje jiného člověka (žáka), v širokém společenském kontextu.

4. Trávkoskou dá se ukazovat, kudy vede cesta k vědě.

5. Ti, kdo počítají zákaz tělesných trestů k velkým objevům pedagogické vědy, by neměli zapomínat,

že i Newton, Darwin a Einstein téměř jistě někdy dostali ve škole výprask.

6. Bývaly doby, kdy se odsuzovalo násilí ve školách zejména proto, aby učitelé tělesně netrestali své žáky. Doba se mění – a my dnes odsuzováním násilí ve školním prostředí spíše chráníme učitele před útoky ze strany jejich žáků.

7. Budou-li ozbrojené násilnosti žáků pokračovat známým americkým tempem, možná se dočkáme doby, kdy bude žákovi snižována klasifikace za to, že se do učitele netrefil.

8. Je-li škola hrou, obsazování rolí bývá sověřováno žákům.

9. Ke zmetkům ve školní produkci se nikdo nehlásí; rodiče obviňují školu z neumětelsství a učitelé poukazují na zákony dědičnosti.

10. Škola je přípravou na život mimo školu. Proto ty komplikace.

11. Je snazší poučovat celý národ nežli řádně vychovat jediného žáka.

Silvestrem mírně se inspirovavši

S. Komenda

Co nového ve Fakultní nemocnici Olomouc

V poslední době FN značně investovala do přístrojového parku, v říjnu bylo zaměstnancům vyplaceno 20% odměny, v prosinci bude vyplacena druhá polovina 13. platu, od ledna příštího roku bude zvýšena mzda ve zdravotnictví.

Ortopedická klinika provedla za šest měsíců cca 100 reoperací kyčelních kloubů, což značně zvýšilo náklady na léčbu. Přednostové chirurgických klinik zpracovávají koncepci chirurgických oborů v novém pavilonu. Za provozu bude do nových prostor přestěhována I. interní klinika. Vedení FN připravuje omezení parkování v areálu FN.

V nové závodní jídelně bylo za týden provozu rozkradeno 150 ks nově zakoupených příborů.

Připravují se častější vyšetření na legionellu. Začíná se již vyšetřovat antigen legionelly vylučovaný močí.

(Ze zápisu z porady přednostů klinik, ústavů a oddělení FN a LF UP z 2. 11.)

-mh-

Na pultech knihkupectví**Vyšla monografie z optiky**

Tři pracovníci Přírodovědecké fakulty UP prof. V. Peřinová, dr. A. Lukš a prof. J. Peřina jsou autory knihy *Phase in Optics* (World Scientific, Singapore – New Jersey – London – Hongkong, 452 str., 1998). Kniha shrnuje současný stav v oblasti definice a měření kvantové fáze v lineární a nelineární optice a rozvíjí maematickými prostředky nové teoretické koncepce. Shrnuje také vlastní výsledky autorů z posledních let. V obsáhlém soupisu literatury nalezneme citace jejich 42 prací. Sličně vypravená kniha je nejvzácnější ozdobou naší alma mater nejen ve dnech vánočních.

-mh-

Z vědeckých pracovišť UP

Centrum pro srovnávací kulturní studia

Centrum bylo založeno v roce 1996 při FF UP na základě grantu Ministerstva školství a za podpory Britské rady. Ředitelem Centra je prof. PhDr. Josef Jařab, toho času rektor Středoevropské univerzity v Budapešti, výkonným zástupcem je Paul Whittaker. O činnosti a výsledcích tohoto pracoviště jsme hovořili s **PhDr. Michalem Peprníkem, Dr., MPhil.** z Katedry anglistiky a amerikanistiky FF UP:

Čím se Centrum zabývá?

Centrum se zabývá studiem kultury anglicky mluvících zemí z našeho pohledu. V roce 1998 Centrum rozvíjelo svou činnost v těchto hlavních liniích: Americká studia, Britská studia, Irská studia a Jihoafrická studia, a to formou vědecko-badatelské, pedagogické a organizační práce. Pod střechou Centra probíhá práce na řadě dílčích projektů. Na některých projektech se podílejí i zahraniční partneři. V tomto roce pokračovaly přípravné práce, které budou mít výstup v knižní podobě až příští rok, jako např. Bibliografie překládů děl americké literatury (1. díl), Modernismus ve světové literatuře, Reflexe Anglie a Ameriky v české literatuře od středověku po rok 2000, Antologie literární teorie, Učebnice literatury 19. století, Učebnice britských reálií. Centrum disponuje informačními technologiemi evropského standardu v humanitních oborech. Na kvalitním technickém vybavení se významně podílela Britská rada.

Můžete nám představit některé projekty?

Mezi nejnáročnější a neobsáhlejší projekty Centra v oblasti amerických studií patří bezesporu projekt bibliografie překládů děl americké literatury a nový slovník amerických spisovatelů. Je to první bibliografie tohoto typu v evropském měřítku, rukopis má 6650 stran a je ve stádiu posledních korektur a měl by vyjít v roce 1999. Práce pod vedením dr. Arbeitu se účastní Mgr. Eva Vychodilová jako pomocná editorka a na kompilaci údajů se podílejí tři studentské vědecké síly.

Do práce na novém, dvojdílném slovníku amerických spisovatelů se zapojil tým asi 40 odborníků z celé republiky. Hlavními editory a organizátory projektu jsou prof. Jařab a dr. Arbeit. Cílem je vytvořit nový, moderní slovník amerických spisovatelů, který nahradí průkopnický, ale dnes již zastaralý a dobově poznamenaný slovník prof. Zdeňka Vančury ze 70. Let. Bude se od něj lišit nejen

svou aktualizací, ale v porovnání s jeho předchůdcem také několikanásobným rozsahem. Slovník nabídně široké veřejnosti přehled o u nás poměrně neznámých autorech posledních třiceti let, ale bude se také věnovat autorům populární kultury. S prací na slovníku souvisejí další dílčí projekty v podobě připravovaných knižních publikací (např. publikace Modernismus ve světové literatuře, Americká poezie a američtí básníci, Allen Ginsberg a naše kultura prof. Jařaba) nebo rozhlasové pořady („Básníci všední Ameriky“ J. Jařaba nebo pořad u utopiích „Malé knihy – velké sny“ M. Peprníka).

Třetí oblast výzkumu představuje recepce americké literatury a kultury v našem prostředí. Přípravou k tisku je publikace prof. J. Peprníka Reflexe Anglie a Ameriky v české literatuře od středověku po rok 2000, jež zpracovává odkazy k anglicky mluvícím zemím, objevujících se ve vybraných dílech beletristických, básnických, v memoárech a v dílech naukové literatury.

Je známo, že zejména britská sekce Centra se ve spolupráci s Britskou radou zaměřuje také na projekty vzdělávacího charakteru. Co nového na tomto poli?

V oblasti britských studií se Centrum zaměřilo na podporu rozvoje širokého spektra různých činností, jež zahrnují výzkum, výuku na vysokoškolské i středoškolské úrovni. Novou akcí Centra, která se setkala s velmi příznivým ohlasem, byla Letní škola britských studií Britské rady, pořádaná pro středoškolské učitele. Účastníci letní školy se měli možnost zúčastnit i kurzu informačních technologií. Na pomoc výuce reálií na středních školách vzniká na základě spolupráce výkonného ředitele Centra Paula Whittakera s Joanne Collicovou z univerzity ve Warwicku Učebnice britských studií pro střední školy. Po svém dokončení by se měla stát studijním textem pro maturitní ročníky českých gymnázií a bude k dispozici během školního roku 1999–2000. Další pomocí pro učitele bude multimediální program Learning Without Walls (Vzdělávání bez hranic). LWW je počítačový program, vyvinutý na univerzitě v Salfordu (Velká Británie), který umožňuje studentům používat informační technologie efektivnějším způsobem, prostřednictvím multimédií. Letos proběhla příprava učebních materiálů, které srovnávají různé

aspekty českého a britského životního stylu. Celý program bude dokončen a dán k dispozici ve školním roce 1999–2000. Jinou pomůckou a zdrojem informací a obrazového materiálu pro učitele budou webové stránky vytvořené Centrem, jež budou zahrnovat také metodiku příprav na hodiny.

Jak se uplatňují výsledky bádání a organizační práce v praxi?

Jednou z forem, jak představit výsledky práce akonfrontovat je s názory odborníků ze zahraničí, jsou kolokvia a semináře pořádané Centrem, jako např. už tradiční mezinárodní Kolokvium amerických studií za spoluúčasti USIS, Open Society Fund a Suffolk University (USA), jehož se zúčastnili účastníci ze 14 zemí. Jinou takovou platformou se stala Pondělní fóra (série pravidelných přednášek členů i hostů Centra z domácích i zahraničních univerzit).

Dílič výsledky badatelské činnosti se uplatňují přirozenou cestou ve výuce povinných i výběrových seminářů, včetně postgraduálního semináře prof. Jařaba, či zapojením studentských vědeckých sil do jednotlivých projektů. Výsledky výzkumu se dále šíří formou publikační činnosti a účastí členů Centra na tuzemských i zahraničních konferencích, jako např. konference Evropské asociace amerikanistů v Lisabonu, již se účastnili tři členové Centra, nebo konference britských studií v Záhřebu.

Jakým způsobem hodlá Centrum přispět k integračním snahám naší republiky v rámci Evropské unie?

Výzkumná činnost Centra, zaměřená na zkoumání kultur anglicky mluvících zemí na pozadí domácího kontextu napomůže lepšímu porozumění kulturních rozdílů i společných rysů a umožní tak českým pracovníkům efektivnější adaptaci v cizím prostředí a přispěje tak k rychlejší integraci České republiky do Evropského společenství. S ohledem na potenciál Centra se na něj obrací nejružnější instituce. V současnosti se připravuje kurz okulturních rozdílů pro ředitele pracovních úřadů na Moravě. Probíhají též jednání s městskou radou o možnostech školení pracovníků městského úřadu v Olomouci, kteří se mají připravovat na spolupráci s Evropskou radou. Centrum též poskytuje potřebné informační zázemí místním podnikatelům, aby se mohli prosadit v evropském kontextu. -mh-

Rozhovor

Senátor může ovlivnit postavení univerzity

V nedávných volbách do Senátu ČR získal senátorské křeslo v olomouckém volebním obvodu člen akademické obce UP **prof. PhDr. František Mezihořák, CSc.**, člen Katedry občanské výchovy PdF UP. Při této příležitosti jsme jej požádali o rozhovor:

Pane profesore, jaká je vaše představa o praktickém fungování vaší senátorské kanceláře v Olomouci?

Vždy zdůrazňuji, že chci být v co nejtěsnějším kontaktu s Olomoucí, s regionem. Navázal jsem již kontakty s celou řadou podniků, podnikatelů a veřejných institucí, byl jsem na ustavujícím zasedání nového městského zastupitelstva, kde jsme společně deklarovali ochotu být ve velmi těsném vztahu – nastává mimořádně náročné období, v němž půjde o středomoravský region a při jeho formování může podle mého názoru ten zatím obecně zneuznávaný senátor leccos užitečného udělat. Lidé se často ptají – co pro nás, pro naši konkrétní věc jako senátor uděláte. Ale to je – klausovský řečeno – špatně položená otázka. Senátor není komunální politik, který má řešit problémy kanalizace apod., i když samozřejmě někdy může vahou své prestiže usnadnit řešení i komunálních problémů. Ale v zásadě se musím především snažit o to, aby se na

centrální úrovni vytvořily co nejoptimálnější podmínky pro obce a pro regiony, aby se kompetence z centra přenášely do nich, aby tok prostředků sem byl daleko intenzivnější... V těchto a dalších oblastech může senátor zasahovat a také – což je hlavní smysl Senátu – podílet se na vytvoření zákonů, které by byly dobré pro všechny obce a regiony tohoto státu.

Domníváte se tedy, že senátor je určitým reprezentantem regionu, který musí jeho existenci výrazně pocítit?

Ano. K tomu směřuje i snaha o to, aby Senát získal vůči veřejnosti vyšší prestiž. Reagoval jsem na to už v uplynulém volebním kampani a někdy to nebylo jednoduché. Často jsem přál bývalým senátorům, aby byli na mém místě – musel jsem tzo. „schytávat“ azeri, která se vůči Senátu vytvořila. Zčásti byla samozřejmě projevem hospodářského radikalismu, který útočí na nejacinější lidské pudy. Na druhé straně – pokud senátoři a Senát jako celek za dva roky nedokázal více informovat o své činnosti a přesvědčit alespoň podstatnější část lidí, že dělal užitečné věci, pak se stala chyba a tu je nutno napravit. Může se argumentovat také tím, že Senát byl vinou limitu daného Ústavou neúčinný – potom je ale třeba uvažovat o úpravách Ústavy,

kteří by postavení Senátu změnil. Neříkám, že je Senát jediná možná forma oponentury Poslanecké sněmovně, ale je tedy otázka, jaká jiná forma by to měla být. Měli bychom dobře zvážít, jestli přece jen není něco na tom, že téměř všechny země mají dvoukomorový systém, třeba modifikovaný, a že jej mají třeba stovky let a nechtějí jej zlikvidovat, přestože třeba v Anglii – a to jsem viděl na vlastní oči – opravdu lordstva v Horní sněmovně pospávají... Tam také uvažují o tom, že něco s Horní sněmovnou udělají, ale nikoli, že ji zruší. Nemám důvod – i když už jsem senátorem – abych Senát hájil za každou cenu: pokud bych měl zjistit, že to není účinná forma oponentury, jsem schopen si tu židli pod sebou podřezat. Ale ještě než se ty židle podřezou, tak je třeba zvážít, co udělat pro parlamentní oponenturu, bez níž se nutně budou rodit i nepodařené zákony, jejichž důsledky pocítí každý občan.

Určitá averze vůči Senátu se patrně projevila i nízkou volební účastí – nedomníváte se, že lidé jsou zklamání také tím, že šli v červnu k volbám a po uzavření opoziční smlouvy zjistili, že bylo vlastně jedno, jestli volili „doprava“ či „doleva“?

Naši doktorandi**Na biologické stanici v Rakousku**

V rámci dlouhodobé spolupráce mezi Katedrou zoologie a antropologie PřF UP v Olomouci a Limnologickým institutem Rakouské akademie věd (AW) absolvovala před nedávnem **Mgr. Ivona Velecká**, odborná asistentka katedry, pětiletý stáž na Biologické stanici AW v Lunz am See v Rakousku. Pobyt se uskutečnil na základě programu výměn vědeckých pracovníků mezi AV ČR a AW a navázal na kontakty, které se mezi pracovníky Limnologického institutu a UP intenzivně rozvíjejí od roku 1991. Spolupráce již vyústila v několik společných výzkumných projektů, ve spoluorganizaci dvou mezinárodních limnologických konferencí River Bottom III, IV a nelze opomenout její význam při konzultacích a oponenturách disertačních a diplomových prací. V letošním roce byl zahájen společný výzkum ekologických funkcí vodní makrovegetace v řekách a dynamiky populací modelových skupin zoobentosu – společenstva vodních bezobratlých živočichů, žijících na dně toku (z nejznámějších se jedná o larvy jepic, chrostíků a dalšího hmyzu, vodní kroužkovce, plže apod.). Mgr. I. Velecká se zaměřuje na studium populační dynamiky a biologie sladkovodních plžů.

Můžete přiblížit pracoviště Limnologického institutu AW, na kterém jste stáž absolvovala?

Studium vodních ekosystémů má na Biologické stanici v Lunz am See již téměř stoletou tradici. Tu odráží nejen bohatost zdejší knihovny, ale celá atmosféra stanice, kterou nejen Rakusané právem považují za jednu z kolebek evropské limnologie. Stanice se nachází u rozlehlého přírodního jezera na samém úpatí Alp, v bezprostřední blízkosti

typického alpského potoka Seebach, jehož intenzivní studium jak po stránce oživení, tak z hlediska fyzikálních a chemických procesů v toku tvoří páteř výzkumných aktivit pracovníků stanice. Na pohled nenápadná dřevěná budova nabízí pracoviště disponující špičkovou počítačovou a přístrojovou výbavou, široké technické zázemí, navazující na experimentální povahu převážně většiny řešených projektů a výukový prostor, užívaný studenty rakouských univerzit a každoročních limnologických kurzů, konaných pod záštitou UNESCO. Běžnou prací jsou dále dlouhodobé pobyty postgraduálních studentů evropských, afrických a asijských univerzit, kteří se zde v úzkém kontaktu se svými školiteli podílejí na výzkumných aktivitách pracoviště v rámci disertačních prací. Pracovníci institutu pravidelně přednášejí na vídeňské univerzitě. Přednášky univ. prof. dr. Gernota Bretschka *adr.* Marie Leichtfriedové měli v roce 1997 možnost vyslechnout také studenti biologických oborů naší fakulty.

Jakou problematikou jste se během svého pobytu zabývala vy?

Společným tématem projektů, řešených na Biologické stanici v posledních dvaceti letech, je studium říčního dna a procesů, ke kterým v říčních sedimentech dochází. Možná by stálo za připomínku, že substrát dna je – podle konkrétních podmínek – oživen až do hloubky několika desítek centimetrů, plní řadu nezastupitelných funkcí a je třeba jej považovat za plnohodnotnou součást toku. Společenstvo živočichů v jednotlivých vrstvách dna se liší a lze předpokládat, že také životní cyklus není zcela synchronizován. Pozornost byla věnována zejména populaci vodního předožábřího plže *Bythinella austriaca* – praménka rakouská. Tento drobný živočich s velikostí ulity do 3,5 mm

je u nás znám v podstatě jen z pramenišť, kde indikuje čistou, chladnou vodu s malými teplotními výkyvy v průběhu dne a roku. Na odlišné lokalitě alpského potoka byli živí jedinci zaznamenáni ještě v hloubce 70 cm. Byly zkoumány změny hustoty populace, distribuce jedinců a velikostního složení populace v průběhu roku s cílem popsat životní cyklus uvedeného plže na dané lokalitě. Následné srovnání s údaji o populacích z České republiky umožní rozšířit znalosti o biologii druhu s významnou bioindikační hodnotou.

A co jiného si odnášíte z pobytu v Rakousku?

Kromě prohloubení vztahů s pracovníky některých evropských a afrických univerzit, kteří se věnují obdobné problematice a které, jak doufám, vyústí v konkrétní formy spolupráce, jsem ocenila možnost přímého pracovního kontaktu s kolegy z partnerského pracoviště Rakouské akademie věd, seznámila jsem se blíže s dalšími metodami studia říčních sedimentů a doplnila literární rešerši v návaznosti na téma mé disertační práce. Ráda bych také, aby se osobní přátelství, která jsem během pobytu navázala, rozvíjela dále i mimo vstřícné a přátelské prostředí Limnologického institutu AW v Lunz am See.

-mh-

Glosa**Ulička hanby českého kapitalismu**

Jednou z ekonomických tezí denně omílaných mezi odborníky i laiky je torzení, že stát je mizerný hospodář – na rozdíl od soukromého vlastníka.

Také ekonomika – podobně jako biologie – zná pojem hybridizace. Takovým hybridem je podnik vlastněný (anebo z větší části vlastněný) státem a řízený skupinou lidí, které stát nijak nekontroluje. Tato skupina lidí se označuje důstojně znejícím názvem vrcholový management a jejím úkolem je zajišťovat fungování podniku. Hybridnost takových podniků (institucí, korporací) spočívá v tom, že onen tzv. management se nechová jako kapitalistický vlastník, ale jako správce sirotčího důchodu, jehož hlavním zájmem je onu sirotčí (tj. státem špatně hlídanou) pokladnu co nejvíc podpojit. Přitom není třeba krást; stačí přiznat sobě samým královské platy – zcela bez ohledu na obchodní výsledky.

Možná je jim inspirací chování vlády a parlamentu, které rovněž nepodmiňuje své platy vlastními pracovními výsledky.

Tento mechanismus patří k výrazným specifickým českého kapitalismu. Umožňuje přijít k penězům a majetku bez toho, že by se riskovalo obviněním z rozkrádání. Samozřejmě, že to rozkrádání je – každý, kdo bere víc než dokázal vytvořit, je totiž zloděj. I když takové nařčení bez uzardění, zato však s rozhodností hodnou lepší věci, odmítá.

Je to jakýsi socialismus naroubovaný na demokracii. Rouby se ujal, už pár let rostou a bytní, pupeny se nalévají, kvetou a přinášejí plody.

Dost hořké a trpké. Působí však i léčebně: vyvolávají vztek.

Z cizího krev neteče.

Prostředí mělo dětství znalo termín vydobýt kozu. Dost surový a bezohledný pojem. Znamenal využít co se dá, než se prodá řezníkov.

Myslím, že až se jednou bude hledat etymologie současného termínu tunelovat podnik (instituci, korporaci), bude dobře na onu vydobenou kozu nezapomenout.

S. Komenda

Jistě, lidé mají pocit, že nemohou nic ovlivnit a že všechno je to špína, kterou je lépe vůbec se nezabývat. Je to samozřejmě omyl, protože se to vždy vrátí jako bumerang: když lidé nechtějí jít za politikou, přijde politika za nimi a mnohdy ve velmi nepříjemné podobě.

Mám velmi kritický postoj ke každé politické straně, nejsem a nebudu slepým otrokem žádné z nich a některé kroky, které se staly, mne deprimují. A chápu zklamání lidí, kteří šli k volbám s určitými očekáváními a ta se nezplnily. Na obhajobu dnešní vlády však musím říci, že očekávat od ní rychlé zázraky v situaci, kterou zdědila, není možné. Při všech velkých problémech, které přezvala, je však první porevoluční vládou, jež proklamovala školství jako prioritu a dokazuje to skutky.

Ve kterém ze senátních výborů se chystáte pracovat?

Všechny výbory se budou teprve znovu obsazovat, pro mne osobně se jeví jako adekvátní buďto možnost pracovat ve výboru pro vědu, kulturu, školství... – ten je velmi blízký činnosti univerzity – anebo pracovat ve výboru pro evropskou integraci. V tom druhém případě by to odpovídalo tomu, že (při veskeré skromnosti) jsem byl v této republice jedním z prvních, kteří se začali evropskou integrací zabývat. Na filozofické fakultě jsem založil vůbec první katedru evropských studií v republice, já sám mám řadu kontaktů v Evropě...

Ukončíte přijetím senátorské funkce své dosavadní působení na univerzitě?

Jsem proti mnohoobrobnictví a míru své angažovanosti na univerzitě dobře zvažím. Není ovšem jisté dobré, pokud bych ztratil kontakt se svým pracovištěm a oborem. Pokud bych zjistil, že mne pedagogická činnost blokuje ve výkonu senátorského mandátu, který považuji za prioritní, tak bych musel své působení na univerzitě ukončit. Nechtěl bych se

dostat do role senátorů, kteří kumulovali řadu funkcí, z nichž každá potřebuje celého člověka. Pro mne by částečná vazba k fakultě snad byla únosná, protože dělám-li zde politologii a evropskou integraci a dělám-li ji i v Senátu, tak asi není nezodpovědné mít tady přednášku. V tuto chvíli se zdá, že by fakulta nechtěla, abych ji zcela opustil. Každý je nahraditelný, ale momentálně patrně není náhrada v disciplíně, kterou zajišťuji.

Počítá nějak univerzita, že člen její akademické obce je senátorem?

Nechci vytvářet dojem, že senátor z univerzity může dělat nějaké zázraky, ke kterým vůbec nemá kompetence. Na druhé straně senátor může v mnoha situacích – ať už na úrovni města, regionu nebo celostátní – prezentovat problémy a zájmy regionu a jeho univerzity a z tohoto hlediska i ovlivnit postavení univerzity, přisun prostředků pro ni. Není zkrátka asi zcela zanedbatelný, jestli olomoucký senátor je nebo není z univerzity.

Už víte přesně, kde budete mít svou kancelář?

Nabídek mám víc, především bych však chtěl, aby byla „živou“ kancelář, tzn., aby se tam nestále realizovalo sepětí senátora s lidmi; senátora, který nezapapalášovat – abych byl trvale informován o problémech obecnějšího života. To je osud funkcionářů – že velmi lehce podléhají pokušení moci, slávy a pýchy. V životě jsem už ale zažil tolik nepřetipit, že něco takového mi doufám nehrozí. Snad v ničem bych si sebou nebyl tak jistý – to už jsem si v životě vyzkoušel. Kdyby se vám ale snad přece někdy zdálo, že něčemu podobnému podléhám, můžete mne vyhledat, zatahat za šos a říci: Vzpomeňte si, o čem jsme hovořili čtvrtého prosince 1998.

Děkuji za rozhovor.

V. Mazochová

Vzpomínky

Vánoční čas, čas novoroční – okamžiky bilance, zastavení, vzpomínek na dobu nedávno i dávno uplynulou. Do této atmosféry spadá i příspěvek, který jsme prostřednictvím prof. V. Šlapety, současného prorektora ČVUT, získali až z Francie – od nositele čestného doktorátu UP, sochaře a malíře Ivana Theimera:

Vzpomínky na Lubomíra Šlapetu a výlet do Dordogne v roce 1975

Po letech vzpomínám na krásné, semišem potažené zábradlí, které mi připadalo jako ocas veverky a při každém doteku vzbuzovalo taktile estetiké pocity. Zábradlí vedlo do vlastního bytu s atmosférou Bauhausu, navrženého atchitektem Lubomírem Šlapetou a nacházejícího se několik stovek metrů od mého bydliště, v ulici Na Vozovce.

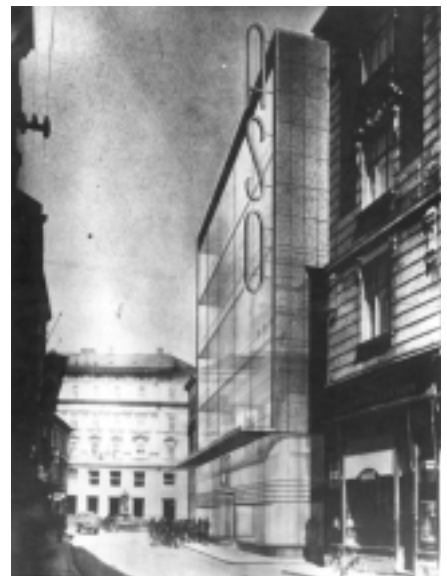
V době, kdy se jeho dcera Olga provdala do Paříže, jsme zde všichni žili poněkud stísněně a já cítil, že pan Šlapeta má „žiznivě cukání“ po doušku svobody. Sbalili jsme proto oba naše skromné malířské náčiní, krajinářské stojany a vlakem „Capitol“ Paris – Barcelona jsme odjeli do francouzské Dordogne. V Brives jsme přestoupili na vláček-motoráček do Sarlat, městečka intelektuální lásky Michela de Montaigne a Monsier de la Boetie. Tento kraj, mezi jehož pahorky a údolími protéká stejnojmenná řeka Dordogne, Lubomíru Šlapetovi zřejmě připomínal naši rodnou Moravu. Tamější přírodní podmínky z něj učinily pravý gastronomický ráj: od ládování hus a kačen šliskami po hrůby, lanýže a pěstování tabáku.

Vřestauraci v Marquay nám večer připravili čerstvá pečená kachní játra na capari a k tomu jsme popijeli cahorské víno. To bylo první přivítání v kraji, kde nás čekala půvabná malířská zákoutí, do kterých jsme se druhý den střemhlav pustili. Byla to taková romantická předehra, spojující vzájem-

ným kulturním poutem všechny krajináře od Courbety přes Corota až po Trampotu a Kremličku na Moravě ve dvacátých letech našeho století.

K tomu bych rád dodal, že Lubomír Šlapeta měl v sobě jako i mnoho dalších umělců předválečné generace ten úžasný dar kombinovat funkcionální myšlení v architektuře s citlivou poetikou, což naši generaci již značně chybí. Namaloval několik malých obrazů, vykreslujících místní architekturu (např. kamenné střechy, podobně jako v lidové architektuře na Valašsku střechy doškové). Jeho oko vidělo barvy oblaků, půdy i stromů se stejnou labužnickou chutí, ve stejné perspektivě, ale v jiných dimenzích, zrovna tak jako zátiší prostřeného stolu, zátiší s malířsko-gurmánskou vizí, „ochutnanou“ u Chardaina, Purkyněho a Cézanna.

Když po večerech pracoval na návrzích přestavby starého objektu na dům-ateliér, dostávali jsme se do sporů, kdy se jeho umělecká životní zkušenost střetávala s mými bohémsky usmrkanými idejemi o Palladinově koncepci projektování. Po letech si uvědomuji, že v momentě, kdy jsme malovali okolo vesnice v Marquay stejné výjevy krajiny, naše hledání kulturních kořenů bylo generačně rozdílné. On hledal esenciální podstatu architektonicko-uměleckého citění se všemi jeho artikulačními klouby a repertoárem (smyslnost, citlivost...), ve kterém mu bylo vlivem změny poválečného klimatu po léta bráněno tvořit, a naproti tomu já tu podstatu hledal přes Palladia a všechny reminiscence jeho pozdějších následovníků v Kroměříži a v Olomouci. Sám jsem hledal pouta přetřesených kořenů: zbyla mi jen krabice zažitých dojmů o architektuře v Olomouci a Kroměříži konce 17. století (Giovanni Santini, Pietro Tencalla, Domenico Martinelli), co jsem si dovezl do Paříže a Itálie (Lucca). Tam jsem si uvědomil ten obrovský pr o s t o r evropské kulturní minulosti od Palladia až po naše výše uvedené

Návrh obchodního domu ASO, 1943

emigrantské impulzy přinesené do naší Olomouce. Byl to pocit Evropy, která měla vizi a iniciativu, tu, kterou dnes tak těžce hledáme.

Lubomír Šlapeta jako svědek předválečný a poválečný, který byl handicapován trpasličí politikou dirigentů tehdejší doby, si toto vše v Dordogni uvědomoval. Na horizontech francouzské krajiny viděl čas – uprchlý, nenahraditelný a nevratný... (nostalgie – rameno Moravy), jeho můstky, co směřovaly až ke sv. Mořici, kaštany a smuteční orby, centrum města v jeho poetické harmonii – mrtvé rameno, které dnes protéká pod třídou Svobody a odnáší s sebou ztracenou identitu...

Lubomír Šlapeta byl velký architekt a jako takový – DEVE MOLTO A TANTI E TUTO A NESUNO (dluží mnoho mnohým a všechno nikomu).

Ivan Theimer,
Paris a Montegiori, listopad 1998

Lubomír Šlapeta

se narodil 9. 12. 1908 v Místku. Po studiích na průmyslovce v Brně a na Akademii umění a uměleckých řemesel ve Vratislavi (prof. Hans Scharoun a Adolf Rading) podnikl společně se svým bratrem Čestmírem (nar. rovněž 9. 12. 1908) od podzimu 1930 do jara 1931 studijní cestu do New Yorku. Po návratu založili architektonickou kancelář v Ostravě, která měla v letech 1931–1933 také filiálku v Praze.

V září se L. Šlapeta přestěhoval do Olomouce, kde si otevřel vlastní ateliér a kde žil až do své smrti 11. 4. 1983. Ve své tvorbě se věnoval především dvěma tématům: na jedné straně problematice rodinného domu, u něhož varioval mezi inklinací k typovému pojetí a individualizovanými staobami, přiznacími dynamizováním a současně jemným emocionálním ztvárněním světa volné formy. Druhou oblast jeho zájmu tvořily kulturní a kulturní stavby; věnoval se přestavbám divadel a liturgickým prostorům.

Na pozvání Josefa Vydry spoluzakládal v roce 1946 Ústav výtvarné výchovy Palackého univerzity, kde přednášel bytovou kulturu, architektoniku a perspektivní zobrazování. Po násilném začlenění jeho architektonické kanceláře do Stavoprojektu mu bylo od letního semestru 1949 znemožněno další působení na olomoucké univerzitě; jeho politické pronásledování vyvrcholilo v roce 1958 vyloučením ze Svazu architektů ČSR.

Jeho domácí perzekuci ovšem kontrastovalo mezinárodní uznání; v letech 1966–1969 vyúsťilo v novou spolupráci v Scharounově berlínském ateliéru.

Lubomír Šlapeta byl posmrtně v roce 1991 rehabilitován na Univerzitě Palackého i Obcí architektů v Praze. V roce 1996 uveřejnil Dictionnaire de l'architecture du XXe siècle, vydaný Francouzským institutem architektury v Paříži, životopis Lubomíra Šlapety jako jediného olomouckého architekta zastoupeného v této prestižní mezinárodní encyklopedii moderní architektury.

Doc. P. Zatloukal,
ředitel Muzea umění v Olomouci

Studentská rubrika

Studentská vědecká konference na Katedře historie FF UP

V roce 1995 iniciovali pracovníci Katedry historie FF UP „Celostátní studentskou vědeckou konferenci – HISTORIE 1995“. Tím byl naplněn stejnojmenný projekt (č. 0209/1995) Fondu rozvoje vysokých škol MSM CR s cílem podporovat tvůrčí činnost studentů. Tehdejší celostátní setkání mladých adeptů historické práce navazovalo na minulou praxi odborného setkávání nejmladších členů historické obce a současně nabídlo příležitost k zamyšlení, jakými směry se ubírá, či se může ubírat badatelské snažení studentů na katedrách a v ústavech historie univerzit a vysokých škol České republiky.

Letošní odborné setkání se konalo na Pedagogické fakultě UK na hostitelské Katedře dějin a didaktiky dějepisu. Tomuto celostátnímu klání předcházela – jak je již od poloviny 90. let zavedeným zvykem – odborná setkání na jednotlivých univerzitních pracovištích historie. Fakultní kolo studentské vědecké konference oborů historie a archivnictví se uskutečnilo na Katedře historie FF dne 9. listopadu 1997. O přízeň hodnotící komise se ucházely čtyři práce z dějin středověkých, raněnovověkých a dějin 20. století. Antonín Kalous ve svém textu Navigatio Sancti Brendani a jeho postavení

ve středověké literatuře (Charakteristika a rozbor) vyzvedl roli textu, jenž mimo jiné napomohl k objeveným plavbám v Atlantiku, Radim Himmler se soustředil na Přínos knihy Tomáše Jordána z Klausenburka o moravských léčitelných vodách k poznání historicko-geografického obrazu raně novověké Moravy. Dvacáté století bylo přitomno v pojednáních Ilony Gajdíkovej o Československo-egyptských vztazích ve 20. letech očima vyslanců v Káhiře a Alexandrii a Moniky Oravové, která posluchačům nabídla Filmové podnikání firmy Baťa.

Zájemci, kterých se sešlo v posluchárně číslo třináct na tři desítky, strávili příjemné (a uvolněné) dopoledne k potěšení svému, referujících i hodnotících komise. Ta pod předsednictvím prof. PhDr. Libuše Hrabové, CSc., doporučila do celostátního kola první dva z prezentovaných textů. Sama paní profesorka pak byla zástupkyní Katedry historie FF UP v celorepublikové hodnotící komisi na Pedagogické fakultě UK.

Zpráva, kterou z Prahy přivezla, byla pro naše studenty a jejich příznivce více než milá. Pražská celostátní konference studentských prací v oboru historických věd se konala ve dnech 3. a 4. 12. 1998 a hodnotící komise zhruba dvacítku předkládaných a obhajovaných prací

rozčlenila při závěrečném hodnocení na dvě skupiny. Práce z první skupiny byly oceněny a doporučeny k publikování (prostřednictvím Katedry dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UP). Mezi vybranými texty se nacházejí obě práce studentů Antonína Kalouse a Radima Himmlera, kteří hájili jméno katedry historie a Filozofické fakulty UP.

A ještě jedna příjemná zpráva navíc. Příští, jubilejní, páté setkání zástupců nejmladších adeptů historické práce z českých univerzit a vysokých škol se uskuteční ve dnech 1. a 2. 12. 1999 na Katedře historie FF UP v Olomouci.

Doc. I. Barteček, CSc.,
FF UP

Soustředění účastníků postgraduálního studia na PdF UP

Na akademické půdě Pedagogické fakulty UP se 30. 11. uskutečnilo již tradiční soustředění účastníků postgraduálního doktorandského studia v oboru pedagogika a speciální pedagogika, jež se pravidelně koná dvakrát během studijního roku.

Bohatý program byl zahájen v zasedací místnosti Děkanátu PdF UP, kde v ranních hodinách proběhla slavnostní imatrikulace nově přijatých doktorandů za účasti akademických funkcionářů PdF UP. Po slavnostní imatrikulaci bylo oficiálně předsedou oborové rady doc. PhDr. Zdeňkem Kalhousem, CSc., garantem postgraduálního doktorandského studia v oboru pedagogika, za spoluúčasti doc. PhDr. Jaroslava Kysučana, CSc., garanta postgraduálního doktorandského studia v oboru speciální pedagogika, zahájeno soustředění účastníků postgraduálního doktorandského studia.

V první části dopoledního programu, který byl vymezen pro řešení organizačních i studijních záležitostí, byli v plénu představeni čerství doktorandi oboru pedagogika i speciální pedagogika. Po seznámení se se studijními povinnostmi pro nastávající studijní období proběhla také diskuse, ve které mj. předávali doktorandi z vyšších ročníků začínajícím doktorandům zkušenosti ze svého dosavadního studia.

V druhé části dopoledního programu zazněla přednáška doc. RNDr. Danuše Nezvalové, CSc., „Vzdělávání a jeho priority v edukačně vyspělých zemích“. Cenným přínosem přednášky pro všechny přítomné doktorandy byl nejen profesionálně předané informace o systému vzdělávání v zemích EU, ale především srovnání vývoje a perspektiv zmíněných zemí se současným stavem systému výchovy a vzdělávání v České republice. V závěru proběhla podnětná diskuse k přednesenému tématu.

Odpolední program byl vyhrazen individuálním konzultacím doktorandů se svými školiteli.

Listopadové soustředění účastníků postgraduálního doktorandského studia proběhlo za vysoké účasti doktorandů jednotlivých ročníků a bylo ukončeno přáním klidného prožití předvánočních i vánočních dnů s výhledem dobrého studijního, pracovního i osobního startu do příštího roku 1999.

PředDr. M. Rašková

Soudce odměňovaný podle výše trestu a učitel odměňovaný podle zákona vysvědčení se nebudou chovat nezávisle.

I docela dobrý učitel, někdy životem instalován do postavení žáka, bývá docela mizerný žák.

-kos-

MEZI NÁMI VZDĚLANCI

Již potřetí byla právě vydána česká verze publikací typu Who's who, tj.

KDO JE KDO,

celým názvem „Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století – 5000 biografických hesel nejvýznamnějších osobností“ (v knihkupectvích k mání za 999,- Kč). Pro pořádek připomeňme, že předcházející vydání „Kdo je kdo v České republice 94/95“ obsáhlo téměř 6000 hesel, zatímco první polistopadové vydání „Kdo je kdo 91/92 Česká republika – Federální orgány ČSFR“ mělo necelých 5000 hesel. Už roku 1969 byla připravena encyklopedie „Kdo je kdo v Československu“, jež měla obsáhnout 8000 hesel, vyšel však jen první díl (A–J), vydání druhého dílu zmařila „normalizační“ cenzura.

Podle předmluvy editora posledního vydání publikace „Kdo je kdo v ČR“ Michaela Třeštíka „výběr osobností nebyl ovlivněn žádnými politickými, zájmovými nebo komerčními hledisky“, dále si M. Třeštík pochvaluje, že „vydání od vydání se snižují počty osobností, které nám z různých důvodů neodpověděly, a nemohli jsme tedy jejich hesla zpracovat a museli je nahrazovat hesly jinými“, načež lituje, že „u ekonomických a podnikatelských elit, které jsou přesyceny komerčně motivovanou pozorností médií, museli jsme někdy prolomovat zřetelnou nedůvěru. Ne vždy se to podařilo, a tak jsme se několika desítek hesel z těchto oborů museli vzdát.“ Je sice pravda, že česká agentura Kdo je kdo neshání prozatím k praktikám některých zahraničních agentur tohoto typu vyžadujících od osobností do jejich lexikonu zařazovaných jistou sumičku za takové „zviditelnění“, ale Michael Třeštík taktně a takticky zamlčel, že v novém vydání „Kdo je kdo v ČR“ musela řada osobností „zviditelněných“ ve vydání předchozím (zejména těch mimopražských) udělat místo osobnostem nově „zviditelňovaným“. Hesla těchto „nováčků“ redakce označila hvězdičkou, připojila rovněž seznam osobností do minulého vydání zařazených a mezitím zemřelých, ale už se neobtěžovala sestavit nepochybně výmluvný seznam osobností v předcházejících vydáních uvedených, jež se však už v novém vydání neobjevují. Proti minulým verzím lexikonu zmizela z jeho hesel rubrika „VÁŽÍ SI“, která nepochybně natopila hodně zlé krve.

I nové vydání „Kdo je kdo v ČR“ se přes tvrzení M. Třeštíka řídilo při výběru relevantních 5000 osobností nikoli vyšším principem mravním, ale spíše myšlénou: „Toho tam dáme, toho ne, ten musí jít z kola ven a na toho jsme, jemináčku, tak nějak zapomněli...“ Ony by se škrty jistě těžko zdůvodňovaly, je dost málo pravděpodobné, že by vyškrtnutí (vyloučení?) z letošního českého Who's who nepokračovali od roku 1995 v dalším růstu své osobnosti uznávané za významnou, zůstali-li živi a zdrávi. Nelze ani předpokládat, že by si nadále zakázali publicitu tohoto typu, když už s ní dvakrát

či jednou souhlasili, nebo že by neodpověděli na aktualizaci dotazník vydavatelské agentury. Vypadá to tak, že selekce byla provedena ještě před rozesláním dotyčných dotazníků a „vyslektovaným osobnostem“ dotazníky prostě nebyly zaslány. Že v novém „Kdo je kdo v ČR“ na rozdíl od předchozích dvou vydání už není uveden Mgr. Jiří Honajzer, Dr., a zato je přítomen MUDr. Mgr. Ivan Langer, není se co divit. Překvapující však je, že z nového vydání vypadl Jiří Louda, příslušník čs. zahraničního odboje a heraldik evropského věhlasu a významu – inu, má smůlu, že je jen z Olomouce.

Na nepochybně mezi Prahou a ostatním Českem, pokud jde o výskyt osobností uvedených v Kdo je kdo, již upozornil deník MF DNES (v Magazínu Dnes z 26. 11. t. r.) – zatímco v Praze působí 3169 těchto individuí, na celé Moravě jen 948. (Jedno vysvětlení se nabízí – už při běžném listování citovaným lexikonem překvapí, kolik je tu „osobností“ z mediálního průmyslu, hlavně z veškerých televizí, a tento průmysl přece převážně sídlí v Praze.)

Zatím nemůžeme posloužit údajem, kolik z těchto 948 moravských významných osob je spjato svým působením s Olomoucí, ale nepochybně naprostá většina z těch osobností olomouckých je současně na seznamu vědeckopedagogických pracovníků Univerzity Palackého. Je otázka – vrátíme-li se k předmluvě M. Třeštíka – zda je v novém „Kdo je kdo v ČR“ vůbec přítomen nějaký příslušník olomouckých „ekonomických a podnikatelských elit“, ale např. ani RNDr. Čestmír Kučera, ani PhDr. František Kalabis, CSc., prezentováni nejsou.

Pražské síto, jímž byli pro účely lexikonu „Kdo je kdo v ČR“ proseti Olomoučané, má tedy oka značně široká – zůstali na něm především olomoučtí univerzitní profesori, přičemž se mezi nimi objevují i někteří získavší profesorský titul v první polovině letošního roku – např. muzikolog prof. PhDr. Jan Vičar, CSc., nebo lékař prof. MUDr. Jan Lukl, CSc., zatímco lékař prof. MUDr. Jirka Mačák, CSc., je přítomen toliko jako manžel své choti, lékařky doc. (již prof.) MUDr. PhDr. Jany Mačákové, CSc., děkanky LF UP, a rektor UP, fyzik prof. RNDr. Lubomír Dvořák, CSc., je tu uváděn ještě s titulem docentským. Nově sem pronikli i někteří olomoučtí odborní asistenti, např. sociolog František Znebejáněk, Dr., nebo literární historik a kritik PhDr. Lubomír Machala, CSc., byť jistí – v předcházejících „Kdo je kdo v ČR“ uvádění – olomoučtí docenti už nebyli uznáni za hodny této pocty.

Závěrem otázka: Dokáže podepsanému někdo objasnit, proč bylo do publikace „Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století“ zařazeno heslo: „FIALA Ladislav, ing. – dřevařský inženýr, 24. 1. 1961, svobodný. NYNĚ předseda družstva. ST (udum) fak. dřevařská VŠLD, nábytek, Zvolen 84. PA (pracoviště – adresa): Družstvo DŘEVO, 594 42 Měřín, tel. 0619/54 41 43 (*)“?

(Psal pro Žurnál UP a MF Dnes.)

JIŘÍ FIALA

Diskuse, názory, ohlasy

Ad Děkan FTK UP: Očekávaný deficit není důsledkem špatného hospodaření fakulty, Žurnál č. 12/8

Jak získat tři miliony?

Článek děkana FTK prof. F. Vavřky (ŽUP č. 12, s.5) vyvolává přinejmenším dvě otázky:

1. Může vedení UP a AS UP vyřešit deficit FTK jinak než ubráním peněz z kvót určených jiným jednotkám – fakultám? Tento způsob je špatně přijatelný pro svou evidentní nesystémovost: látá díru, neřeší podstatu a připouští opakování.

2. Podle prof. Vavřky by situaci rázem vyřešilo (ziskem 3 mil. Kč), kdyby pro 120 studentů fyzioterapie na FTK platil mnohem vyšší koeficient fakult lékařských. Sám autor

tím nabízí otázku: proč tedy studium fyzioterapie nepřełożyć z FTK na LF? Došlo by k racionálnímu spojení dvou variant téhož oboru ze dvou fakult na jednu. Přitom veškeré aspekty tohoto spojení jsou v kompetenci univerzity a věci interní gentlemanské dohody obou fakult. Takové řešení by mělo znak systémovosti a vyloučilo by opakování deficitu, dokud budou koeficienty platit. Ostatně, není obdobné řešení myslitelné u některých studijních oborů také na jiných fakultách?

Prof. M. Hejtmánek, LF UP

Lidové vánoční obyčje byly v Olomouci popsány již roku 1762

Mezi významné osobnosti působící během 18. století na Olomoucku náleží bezpochyby mnich premonstrátského konventu na Hradisku P. Marian Karel Ulmann (1694 až 1765). Byl moravským patriotem a Moravě také věnoval své nejobsáhlejší dílo, jehož druhý svazek s titulem *Alt-Mähren, das ist geographisch-chronologisch-historische Beschreibung des zweeten in Mähren gewesten Königreichs der Slawen oder Slawiner* (Stará Morava, to jest geograficko-chronologicko-historické popsání druhého na Moravě byvšího království Slovanů neboli Slavinů) byl vytištěn v Olomouci roku 1762. Na závěr svého výkladu o dějinách Moravy mezi léty 527–1086 připojil Ulmann snad vůbec první popis lidových obyčejů na Moravě, na jímě v okolí Olomouce.

Německou literaturou na Olomoucku vzniklou v 18. století se zabývá ve své připravované diplomové práci studentka oboru česká filologie – německá filologie na Filozofické fakultě UP Renata Jančová. Součástí diplomové práce bude i antologie vybraných textů přeložených do češtiny. Právě pasáže z Ulmannovy Staré Moravy popisující lidové vánoční obyčje na Hané v polovině 18. století jsou pozoruhodné svou pestrostí – do dnešních dob se z těchto zvyků dochovaly jen některé, a to již neúplně. Redakce Žurnálu UP věří, že čtenáři tohoto týdeníku přivítají následující informace a že snad jich i využijí pod letošním vánočním stromkem.

-if-

V určité době, především o svatvečeru, o kvatembrech (= během čtyřdenního podzimního půstu, jinak suchých dnech) a o vigiliích (= během večera předcházejícího svátku) svatých apoštolů provozují hospodáři a hospodyně různé pověrečné a často směšné věci, od kterých je nemůže zadržet ani laskavé, ani ostré napomenutí, ačkoli oni sami musejí přiznat, že jimi často byli podvedeni. Když se jim jasně dokazuje, že to všechno jsou pouze pověry, říkají, že jim nevěří, ale že to používají jedine jako vžitý zvyky, z všetečnosti a zvědavosti. Často můžeme najít pod takovým kvítkem schovaného jedovatého hada. Nechceme ale vzpomínat na všechny nám známé pověry, abychom nebezpečné všetečnosti nedali příležitost, nýbrž zmíníme se jen o některých z nich, abychom se vysmáli omezenosti luzy.

O Štědrém večeru nasypou hospodyně slepicím konopné semeno, aby potom slepice po celý rok snášely vejce.

Rovněž o štědrovečerní noci se vesnické holčiny dívají do studní, aby ve vodě viděly svého ženicha. Také třesou plotem zahrady tak dlouho, až slyší štěkat psa, z čehož usuzují, že ženich přijde z té strany, odkud pes štěká; přitom též sledují psův hlas, a když má pes hlas hrubý a hluboký jako řeznický hafan, doufají, že za ženicha dostanou řezníka, a tak dále podle jejich vlastní prostoduché fantazie.

Předtím ale, než vesnické holčiny, které hledají muže, začnou tímto i jinými způsoby zkoušet své štěstí, odloží šaty a zůstávají dočista nahé. K takové všetečnosti přivádějí prostoduché vesnické holky staré ženy, které jim mnoho jistého slibují, přitom ale ve srovnání s tím, co jistého jim učiní, daleko více jim namluví, jen aby byly takto ve své přirozenosti. Aniž by však kdo chtěl tyto prostoduché a nevinné dívčiny obviňovat z hříchu, může

z následující truchlivé příhody vidět, že takové (počinání) se všemohoucímu Bohu nelíbí:

Jeden starý, hodnověrný duchovní nám vyprávěl, že jistá služebná se na Štědrý večer vysvěkla donaha, uklidila světnici a nechala přitom doširoka otevřené dveře od světnice, aby tak zjistila svého budoucího ženicha. To se sice stalo, ale k její velké újmě. Nato tam náhodou přiletěl řeznický nůž a zůstal vězet špičkou ve dveřích světnice. Služebná se tím nemálo potěšila, protože nepochybovala, že dostane za ženicha řezníka. Oblékla si šaty, zvedla bedlivě nůž a očekávala svého ženicha den co den. V krátké době poté přišel řezník, požádal služebnou o ruku a ona se jeho vůli zcela ochotně poddala. Nějaký čas žili v manželství zcela spokojeně. Jednoho dne požadoval muž od své zaneprázdněné manželky klíč od její skříňky, aby si vyzvedl peníze, které sice dal ženě k opatrování, jež však v onu chvíli nutně potřeboval. Žena si neuvědomila, že u peněz leží také onen nůž, který k ní přiletěl o Štědrém večeru. Dala muži klíček a zůstala u své práce. Muž skříňku otevřel, uviděl peníze a také svůj vlastní nůž, který ztratil na Štědrý večer – podiví se, vezme peníze i s nožem, jde s tím k manželce a ptá se jí, odkud má ten nůž. Ta se polekala a nemohla strachem nic říct, manžel však zuřil jako beze smyslu a přinutil manželku k doznání. Když mu manželka všechno objasnila, řekl: „Když jsi mě k sobě přivedla díky čertově pomoci, tak taky máš jít k čertu!“ A také ji tímto nožem probodl. Tato smutná událost by měla být známa prostoduchým služebným – ty by raději by měly zůstat starými pannami, pokud se prostřednictvím nespolehlivých dovedností, které působí nepříznivě na tělo a na duši, snaží získat manželství. A také nemají poslouchat rady starých ženských.

Dále: Poté, kdy se lidé na Štědrý večer celý den postili, přinese hospodyně na stůl různá postní jídla a ovoce, a když se všichni najedí dosyta, zkoumá se z jablek zdraví a život následujícím způsobem: Jablko se uprostřed rozkrojí na půlky, a stalo-li se to bez porušení jádérka, pak má ten, kdo jablko rozkrojil na půlky, celý rok zůstat svěží a zdravý. Jestliže je naproti tomu jádro porušené, má se očekávat nemoc, nebo dokonce smrt.

S ořechovými skořápkami se rovněž provozují různé pověrečné zvyky. Na Štědrý večer před dvaceti lety se nám stalo toto: Když jsme přistoupili k oltáři, abychom vykonali svatou mešní oběť, tak jsme na oltářním stole zahlédli několik ořechových skořápek. Také jsme viděli mladou ženu zahalenou do lněného šátku, která se opírala pravou rukou o oltář a smála se

na nás. Žena nám byla podezřelá, že na oltář rozsypala tyto skořáčky – proto jsme se na ni ostře podívali a skořáčky smetli kapesníkem. Žena bez meškání odešla, ukryla se mezi lidmi a my jsme začali sloužit svatou mši, i když ne bez váhání.

Na Štědrý večer hospodyně též sbírají do hromady všechna zbylá jídla a dávají je dobytčatům, aby od nich dostaly mléko.

Jiné hospodyně ponechávají jídla po celý druhý den stát na stole, nechávají také světnice nevytřené až do svátku svatého Štěpána, a to z toho důvodu, aby se uvnitř nezdržovala hmyzí havěť.

Hospodáři též ze lžice rozsypávají do čtyř dílů světnice hrách, aby zapudili hmyz.

Jiní (vesničané) rozpílí vlašský ořech, přilepí na každou polovinu malé světylko, položí je do mísy naplněné vodou, jmenují dvě milující se neprovdané osoby a nechají ty dvě části ořechu plavat. Když k sobě připlavou, mají se také ty dvě jmenované osoby spojit – a naopak.

Když má hospodyně na Štědrý večer ve chlévě březí krávu a přijde-li téhož dne do domu neznámý muž, pak prý kráva vrhne býčka, když ale přijde žena, pak kráva vrhne jalovičku.

Hospodyně též dávají huse a slepici stroužek česneku, aby chránily housata a kuřata před dravými ptáky. Ještě něco: když služebné přinesou do kuchyně dřevo, vezmou do rukou pár kusů a v kuchyni je spočítají – jestliže jsou tyto kusy v páru, například 6, 8 nebo 10, mají se brzy provdat. Je-li jich 5, 7 nebo 9, nemají v příštím roce žádnou naději na manželství.

Když farář podle katolického zvyku navštívuje o Vánocích své farníky a vysvěcuje jejich domy, pokládají hospodyně na křeslo, kde má farář spočinout, prachový polštář nebo lněný šátek. Jakmile se farář postaví, sedne si tam buď hospodyně, nebo děvečka – hospodyně proto, aby se housatům dobře dařilo, avšak děvečka, aby o příštím masopustu dostala muže.

Když kantor napsal na dveře od domu nebo od světnice podle katolického zvyku tři písmena C. M. B. (= iniciály jmen sv. Tří králů – Kašpara, Melichara a Baltazara) křídou posvěcenou o svátku sv. Tří králů (= 6. ledna), hospodyně ta písmena ihned smaže, aby se jejím housatům a kuřatům dobře dařilo.

Když přijdou školáci na svátek sv. Řehoře (= obvykle 6. ledna) do domu se zpěvem, hospodyně je odybe a vyžene je metlou z domu, aby odtud vyhnala blechy a další havěť.

Z 2. dílu knihy P. Mariana Karla Ulmanny *Alt-Mähren, vytištěné v Olomouci roku 1762, přeložila R. Jančová*

Redakce a redakční rada Žurnálu UP děkují všem svým čtenářům a příspěvatelům za přízeň a spolupráci a přeji krásné dny vánoční a mnoho pracovních úspěchů a pevné zdraví v novém roce.

... a příští týdny...

5. LEDNA

The British Council, Křížkovského 14, místnost 204, 13.00–14.30, 15.00–16.30 hod.: HOW TO TEACH ENGLISH TO DYSLEXIC / DYSGRAPHIC LEARNERS. Třetí část kurzu „Jak učit angličtinu žáky se specifickými poruchami učení“. Pro přihlášené učitele povedou Blanka Pechancová a Andrea Smrčková.

13. LEDNA

Knihovna Alergologické kliniky LF a FN, 14.30 hod.: Vyšetřování ANCA protilátek (nové specifity) – MUDr. Z. Heřmanová. Pořádá Ústav imunologie LF a FN Olomouc.